

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ (1230)

Υ Π Ο

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Δ. ΜΟΣΧΟΝΑ

Δὲν ἀναφέρεται οὐδαμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν Αἰγύπτῳ περὶ διαμονῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀγίου Σάββα ἐν Παλαιστίνῃ ἢ ἐν Αἰγύπτῳ. Τὸ κενὸν ἀναπληροῦ ὁ ἀοίδιμος καὶ πολυγραφώτατος Σέρβος Ἐπίσκοπος Νικόλαος Βελιμίροβιτς εἰς ἔργον τοῦ ἀγγλιστὶ ἀποκείμενον ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Βιβλιοθήκῃ Ἀλεξανδρείας. Τὸ 39ον κεφάλαιον τοῦ ἔργου ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀγίου Σάββα ἐν Αἰγύπτῳ (1230), 25 ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν Λατίνων ἐν τῇ Πόλει.

Ὁ Ἅγιος Σάββας, κατὰ κόσμον Ράντσκο, υἱὸς τοῦ Κράλη τῶν Σέρβων Νεμάνια, μονάζων ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει κατέπεισε τὸν πατέρα του νὰ παραιτηθῆ τοῦ Θρόνου, τοῦτο δὲ πράξας ὁ Κράλης μετέλλαξε τὸ ὄνομα Νεεμίας εἰς Συμεών. Ὁ Σάββας, πνεῦμα διοργανωτικόν, κατέπεισε τὸν Αὐτοκράτορα Θεόδωρον Α' τὸν Λάσκαριν, καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, τότε ἐδρεύοντας ἐν Νικαίᾳ νὰ χειραφετήσωσι τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Σέρβων (1219). Γενόμενος ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς εὐσεβοῦς καὶ Αὐτοκεφάλου τῶν Σέρβων Ἐκκλησίας ὁ Σάββας ἠγάπα τὰς περιουσίας καὶ τὰ ταξείδια. Μία τῶν περιουσιῶν του, γράφει ὁ Βελιμίροβιτς, τὸν ἔφερον ἕως Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου. Εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ 1230, ἐπατριάρχει Ἀθανάσιος ὁ Β', εἰς δὲ τὴν Ἀλεξανδρῆαν Πατριάρχης ἦτο Νικόλαος ὁ Α' (1210-1243), τὸν ὁποῖον ὁ πολὺς Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' εἶχε προσκαλέσει εἰς μίαν Σύνοδον ἐν τῷ Λατερανῷ, καὶ ἀπεκάλει «εὐοσμὸν ἄνθος» τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἡ παραμονὴ τοῦ Ἀγίου Σάββα ὑπῆρξε πνευματικὴ καὶ διαρκὴς πανδαισία.

Ἐπεσκέπτετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀγιάσματα καὶ Ἐκκλησίας. Ὀνομασί, ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ καὶ τῶν Ἀγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου, οὐχὶ ὅμως τὴν τοῦ Ἀγίου Σάββα. Ἐκφράσαντα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Νητρίαν, ὁ Πατριάρχης Νικόλαος τὸν ἐφωδίασε δι' ὁδηγῶν καὶ διερμηνέων. Σὺν τῇ Νητρίᾳ ἐπεσκέφθη τὴν Μαρεώτιδα καὶ τὴν Θηβαΐδα καταλήξας εἰς Κάϊρον ἔνθα προϋπήτησεν αὐτὸν «ὁ Μητροπολίτης Καΐρου» (Σημ. Πιθανὸν ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους Βαβυλῶνος Ἰωσήφ). Χαλεποὶ οἱ καιροὶ καὶ οἱ Μουσουλμάνοι προσέβλεπον δυσπί-

στας πρὸς ξένους ἱεράρχας καὶ ἰδιαιτέρως Φράγκους, λόγῳ τῶν ἀτασθαλιῶν τῶν Στρουροφόρων. Ὁ Σουλτᾶνος Αἰγύπτου Κάμελ κατεπραύνη, μαθὼν ὅτι ὁ Σάββας δὲν ἦτο Φράγκος ἀλλ' Ὀρθόδοξος, υἱὸς καὶ ἐγγονὸς Βασιλέων, καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν ἴδῃ. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς ἐν Καίρῳ διαμονῆς τοῦ Σάββα ἐστέλλοντο δι' αὐτὸν ζωοτροφίαί κατ' εὐθεΐαν ἐκ τοῦ Παλατίου εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βαβυλωνῶνος ἐνθα εὐρίσκετο. Πάντες δὲ ἐξίσταντο καὶ ἐθαύμαζον ἀκροώμενοι τοῦ Σάββα ὁμιλοῦντος τὴν Ἀραβικὴν. Ἰδὼν τὰ ἀγιάσματα τοῦ Καίρου ὁ ἀκούραστος Σάββας ἠτοιμάσθη διὰ ταξείδιον εἰς Σινᾶ καὶ Βαγδάτην τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Σουλτᾶνος τιμῆς ἔνεκεν τὸν ἐφωδίασε διὰ φρουρῶν καὶ ὁδηγῶν. Ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οὕτω καὶ ἐν Καίρῳ ὁ Ἅγιος Σάββας ἀφῆκε δῶρα καὶ ἐλέη εἰς Χριστιανούς καὶ Μουσουλμάνους. Καὶ ἀνεχώρησεν ἀφίσας, κατὰ τὸν Βελιμίροβιτις, καλὰς ἐντυπώσεις, ἰδίως παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις, οἵτινες δὲν ἔπαυον λέγοντες «Ἄγαπητότερος ἄνθρωπος ἀπὸ αὐτὸν δὲν ἐπεσκέφθη μέχρι τοῦδε τὴν γῆν Αἰγύπτου. Ἀληθῶς εἶναι ἄνθρωπος Θεοῦ!»

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας

ΟΙ ΜΑΚΡΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ

Προανάκρουσμα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ διαίρέσεως τῶν Χριστιανῶν, ἀσφαλῶς διεδραματίσθη ἐν Χαλκηδόνι, πρῶτον εἰς τὴν παρὰ τὴν Δρῦν Σύνοδον καὶ δευτερον κατὰ τὴν Τετάρτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖωμα θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ δρῶντα πρόσωπα τῆς ἀρχῆς τοῦ προανακρούσματος. Ἐννοοῦμεν, τοὺς Μακροὺς Ἀδελφούς. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν, Διόσκορος, Ἀμμώνιος, Εὐσέβιος καὶ Εὐθύμιος, ἄνδρες αὐτάδελφοι καὶ εὐσεβεῖς, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτην. Καὶ οἱ τέσσαρες πανύψηλοι, ἐξ οὗ ἡ προσωνομία αὐτῶν, ξηρακινοί, ἐκ τοῦ καύματος τοῦ ἡλιακοῦ τοῦ Σαῖντ τῆς Αἰγύπτου. Ἐτερος ἱστορικὸς ὁ Εὐάγγριος ὁ Ποντικὸς, γράφει ὅτι διεκρίνετο ἐκ τῶν Μακρῶν ἀδελφῶν ὁ Ἀμμώνιος, διὰ τὸν ὅποιον ἔλεγεν «ἀπαθέστερον ἄνθρωπον τούτου οὐκ ἔγνω». Καὶ ὅμως ὁ φλεγματικὸς ἐκείνος Σαῖτιανὸς ἔχασε τὴν ψυχραιμίαν του ὅτε ὁ Πάπας Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος ὁ Ἀκτῆμων, ἠθέλησε νὰ τὸν χειροτονήσῃ Ἀρχιερέα. Οἱ Τέσσαρες ἐμόναζον, εἰς τὴν Νητρίαν. Ὁ Ἀμμώνιος ἐνωτισθεὶς τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Μικροῦ Μηνύματος, λαβὼν ψαλίδα «τὸ ἀριστερόν αὐτοῦ ὡτίον ἐψάλισε». Τοῦ Πάπα θαυμάσαντος καὶ εἰπόντος: «Καὶ ρινότμητον, θὰ σὲ χειροτονήσω», ὁ Ἀμμώνιος ὑπέκρουσεν. «Ἐὰν ἀναγκάσης με, Ἄπα Τιμόθεε, καὶ τὴν ἐμὴν γλῶσσαν ἀποτέμνω». Ὁ πρεσβύτερος τῶν Μακρῶν Ἀδελφῶν Διόσκορος σαγηνευθεὶς ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ διαδόχου τοῦ Τιμοθέου Θεοφίλου, ἐδέχθη τὴν Ἐπισκοπὴν Ἐρμουπόλεως (Τι-Μεν-Χῶρ), οἱ δὲ Εὐσέβιος καὶ Εὐθύμιος κλίναντες τὸν αὐχένα ἔλαβον τὸ ὀφθίκιον τοῦ Οἰκονόμου.

Ὁ Θεόφιλος κατ' ἀρχὰς ἠνόνησε τοὺς Τέσσαρας Μακροὺς Ἀδελφούς. Οὗτοι, ὡς ἄνθρωποι, σάρκα φέροντες, εἶχον, ὡς φαίνεται καὶ μακρὰν τὴν γλῶσσαν ὡς τὸ ἀνάστημα, ἰδίως ὁ Ἀμμώνιος. Νοσταλγοὶ τῆς Νητρίας καὶ βαρυνθέντες τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, οἱ Ἀδελφοὶ ἀντὶ νὰ ζητήσωσι κανονικὸν ἀπολυτήριον ἤρχισαν νὰ κινῶσι τὴν πτέρναν κατὰ τοῦ εὐεργέτου. Ἀφ' ἑτέρου οἱ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς τοῦ Θεοφίλου, ἄνθρωποι μὴ ἀρεσκομένοι εἰς τὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, προτιμῶντες τὴν τεθλασμένην, ἀνέμιξαν τὰ ἀφελῆ τέκνα τοῦ Σαῖντ εἰς τὰς πλεκτάνας καὶ τὰς ραδιουργίας των. Ἡ ἱστορία ἀνεγράφη ὅτι ὁ Θεόφιλος ἦτο ὀργίλος καὶ φιλεριστικός, καὶ τῷ προσῆψε μῶμον μὲν ἱκανόν, ἔπαινον δὲ ἐλάχιστον. Ἐκ νεωτέρων πηγῶν μανθάνομεν ὅτι ὁ Θεόφιλος ὠφείλε τὴν ψυχολογικὴν καὶ σωματικὴν κατάστασιν εἰς νόσον τὴν ὀπιάν οἱ Κόπται ὀνομάζουσι «Ἀμπουρούκα», διὸ πολλὰ πρέπει νὰ συγχωρηθῶσιν εἰς τὸν Ἄπα Θεόφιλον, τοῦλάχιστον χάριν τῶν Κανόνων του. Γνωστοὶ οἱ θλιβεροὶ ἀγῶνες τῶν Μακρῶν Ἀδελφῶν ἕως οὗ οὗτοι «τὴν Αἰγυπτίαν μοχθηρίαν διαφυγόντες» καὶ δόντες τόπον τῇ ὀργῇ ἦλθον ἰκέται ἐν τῇ Κωνσταντίνου. Ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἔτεινεν εὐήκοον οὖς εἰς τὰ παράπονά των, καὶ οἱ Ἀδελφοὶ ἠξιώθησαν ἀκροάσεως παρὰ τῇ Αὐτοκρατείρᾳ Εὐδοξίᾳ. Αὕτη ὅμως, κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξεν εὖνους, ἀλλὰ μαθοῦσα ὅτι ὁ Χρυσόστομος τοὺς ἐπροστάτευεν, ἀπεστράφη ἀπ' αὐτῶν. Κατὰ τὴν Σύνοδον παρὰ τὴν Δρῦν, οἱ Ἀδελφοὶ ἠθέλησαν νὰ κινήσωσιν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τοῦ ἐαυτῶν Ποιμενάρχου, ἔχοντες συνεπίκουρον τὸν κατὰ τὰ ἄλλα Ἅγιον πλὴν παράφορον Ἐπιφάνιον. Κατόπιν, χάνομεν τὰ ἴχνη των. Πάντως, ἐφ' ὅσον ὁ Θεόφιλος ἦτο Πατριάρχης καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Κυρίλλου, οἱ Ἀδελφοὶ οὐδὲ καπνὸν ἀναθρόσκοντα ἠξιώθησαν νὰ ἴδωσιν ἐξ Αἰγύπτου. Ὁ Παλλάδιος ἀπλῶς ἐσημείωσεν, ὅτι ὁ Ἀμμώνιος ἀπέθανεν ἐν ὁσμῇ ἀγιότητος καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ καλουμένῳ «ἐν ταῖς Ρουφιναναῖς τῆς Πόλεως».

Διὰ τὴν ἱστορίαν οἱ Μακροὶ Ἀδελφοὶ παραμένον ἀίνιγματώδεις ἕως τῆς σήμερον.